

PAMUKKALE'DEKİ YÖRE HALKININ TURİZMİ DESTEKLEMESİ İLE TURİZMİN SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Serkan BERTAN¹

ÖZET

Bu çalışmada, turizmin Pamukkale yöresindeki sosyo-kültürel etkileri ile yöre halkının turizmi desteklemesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anketler, Pamukkale yöresinde yaşayan tüm yöre halkına dağıtılmış, karşılıklı görüşme ile 415 katılımcıdan cevap alınmıştır. Fakat bu anketlerin 25 tanesi gerektiği gibi doldurulmadığı için değerlendirilmemiş ve analiz 390 anket formu üzerinden yapılmıştır. Turizmin sosyo-kültürel etkilerinin değişken kümelerini belirlemek amacıyla faktör analizi uygulanmış ve turizmin sosyo-kültürel üzerindeki etkileri ile turizmin yöre halkı tarafından desteklenmesi arasındaki ilişki, çoklu regresyon analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışma sonucunda, turizmin desteklenmesi ile turizmin sosyo-kültürel etkileri arasındaki ilişkiyi, önemli ölçüde, olumlu etkilerin etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyo-kültürel Etkiler, Yöre Halkı, Turizmin Desteklenmesi, Pamukkale, Denizli.

JEL Sınıflandırması: M19

RELATIONSHIP BETWEEN TOURISM SUPPORT AND TOURISM IMPACTS ON SOCIO-CULTURAL IN PAMUKKALE

ABSTRACT

In this study, the relationship between socio-cultural impacts and local people support for tourism are examined. Questionnaire technique was used on local people in Pamukkale, which is a tourism destination. Survey received from participants in the bilateral negotiations with 415, but 25 of them are not filled as needed for this survey and analysis were made of 390 survey forms. Factor analyze was done, to determine variable of socio-cultural impacts. Multiple regression analysis was used for the relationship between socio-cultural impacts and local people support for tourism. Therefore, the relationship between tourism support and socio-cultural effects, positive effects have been found significantly to affect.

Keywords: Socio-cultural Impacts, Local People, Support of Tourism, Pamukkale, Denizli.

JEL Classification: M19

¹ Öğr.Gör.Dr., Pamukkale Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu,
serkanbertan@yahoo.com

1. Giriş

2008 yılında Pamukkale'yi ziyaret eden 1.423.690 turistin, %09'u yerli, %77'si yabancı, %01'i müze kartı olan ziyaretçi ve geriye kalan %13'ü ücretsiz ziyaretçilerden oluşmaktadır (Denizli İl Özel İdaresi, 2009). Pamukkale'de yer alan turizm işletme belgeli otellerin doluluk oranları, 2007 yılında %59,55 oranındadır (Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2009). 2006, 2007 ve 2008 yılları arasında Pamukkale ören yerinin ziyaretçi sayıları incelendiğinde yörenin 2006 yılında 231.200 yerli, 762.200 yabancı toplam 934.400 ziyaretçi; 2007 yılında 182.122 yerli, 969.720 yabancı, toplam 1.151.842 ziyaretçi ve 2008 yılında ise 123.145 yerli, 1.092.741 yabancı, 15.477 müze kart, 192.057 ücretsiz toplam 1.423.690 ziyaretçiye ev sahipliği yaptığı tespit edilmiştir (Denizli İl Özel İdaresi, 2009). Buradan da anlaşıldığı gibi, Pamukkale ören yerini ziyaret eden yabancı turist sayısında 2006 yılından itibaren bir artış sözkonusudur. Pamukkale'de, 268 oda, 536 yatak kapasiteli 2 adet turizm işletme belgeli otel, 788 oda, 1658 yatak kapasiteli 19 adet belediye belgeli otel ve 182 oda, 370 yatak kapasiteli 15 pansiyon bulunmaktadır. Karahayıt'ta ise 1378 oda, 2819 yatak kapasiteli 7 adet turizm işletme belgeli otel, 563 oda, 1125 yatak kapasiteli 11 adet belediye belgeli otel ve 1442 oda 2986 yatak kapasiteli 89 pansiyon bulunmaktadır.

Turizm, turistler ve yöre halkı arasında sosyal değişimlere sebep olan bir süreçtir (Yoon vd., 2001: 364). Yöre halkının turizmin etkilerine yönelik tutumları geniş bir şekilde araştırılan konulardan biri oluşu için (Kuvan ve Akan, 2005: 691), bulunduğu çevreyi geniş bir şekilde düzenleyen faaliyetler bütünü olarak turizmin etkisi terimi, literatürde artan bir şekilde önem kazanmış (Ko ve Stewart, 2002: 521) ve bu terim, bir çok farklı alanda ele alınmıştır (Kuvan ve Akan, 2005: 692-693). Son yıllarda yapılan bir çok çalışmada, turizm alanında yaşanan gelişimin yerel halk tarafından nasıl algılandığını incelenmiş (Ko ve Stewart, 2002: 521-522; Yoon vd. , 2001: 363-365) ve yerel halkın konuya yönelik farklı algılamalarının olduğu ortaya konulmuştur (Yoon vd., 2001: 370-371). Turizmin, yörede sebep olduğu problemler kadar faydalarının da farkında olan yöre halkının (Kuvan ve Akan, 2005: 703) bir kısmı turizmin hem pozitif hem de negatif etkiye sahip olduğunu (Liu ve Var, 1986) bir kısmı turizmin sosyo-kültürel ve çevre üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğunu, diğer bir kısmı bölge ekonomisi, kamu hizmetleri ve/veya çevre üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu düşüncesindedir (Yoon vd., 2001: 370). Yöre halkının turizme yönelik tutumları ile ilgili yapılan çalışmalar, turizmin, ekonomik, sosyo-kültürel ve çevre üzerindeki etkilerine yoğunlaşmıştır (Kuvan ve Akan, 2005: 692). Turizmin desteklenmesinde sosyo-kültürel etkilerin, yöre halkının beklentileri ile ilişkisi bir çok turizm araştırmasında incelenmesine rağmen sonuçlar birbirinden farklıdır (Yoon vd. , 2001: 365). Yapılan çalışmalar, sosyo-kültürel etkilerin, olumlu ve olumsuz etkiler (Kuvan ve Akan, 2005; Ko ve Stewart, 2002) ve sosyal-kültürel etkiler olmak üzere (Yoon vd. 2001; Teye vd. 2002) iki faktör altında incelendiğini göstermektedir. Bu çalışmada, turizmin yöre halkı üzerindeki sosyo-kültürel etkileri, olumlu ve olumsuz etkiler olmak üzere iki başlık halinde ele alınmıştır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, Pamukkale’de turizmin sosyo-kültürel etkileri ile yöre halkının turizmi desteklemesi arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmada, Pamukkale yöresinde anket çalışması yapılmış, yöre halkının demografik durumları incelenmiş, Pamukkale’deki turizmin sosyo-kültürel etkileri değerlendirilerek turizmi desteklemesi arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada öncelikle ikincil veriler incelenmiş ve daha sonra veri toplama yöntemi olarak, anket yöntemi kullanılmış, anket formunun ön sayfasında çalışmanın amacı kısaca açıklandıktan sonra, çalışmanın sadece bilimsel amaçla yapılacağı ve sonuçların kesinlikle gizli tutulacağı özellikle belirtilmiştir. Anket formunda, turizmin sosyo-kültürel etkileri 12 ifade ile, turizmin desteklenmesi 6 ifade ile ve ankete katılan yöre halkına ait demografik sorular ise 6 soru ile ele alınmıştır. Anket formunda, ölçek maddeleri için özgün biçiminde olduğu gibi Likert’in beşli ölçeği (Tezbaşaran, 1997) tercih edilmiştir. Anket çalışmasında geçerli sonuçlar alabilmek için, öncelikle yöre halkı ile karşılıklı görüşülerek bir ön uygulama gerçekleştirilmiş, ön uygulamanın ardından anket formuna son şekli verilmiş ve anket Pamukkale’de yaşayan yöre halkına uygulanmıştır. Pamukkale’deki turistik gelişmelerin sosyo-kültürel etkilerini belirlemeye yönelik olarak, anket yoluyla toplanan veriler, sosyal bilimler için geliştirilmiş olan SPSS 15.0 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) adlı istatistik programı ile analiz edilmiştir. Bu aşamada anketler kontrol edilerek tam olarak doldurulup doldurulmadığı, cevapların belli bir şekilde devam edip etmediğine bakılmış, uç değerler ve eksik veriler incelenmiş, eksik verilerin rasgele olup olmadığının ortaya konulması için tam olan gözlemler dikkate alınarak hesaplanan aritmetik ortalamalar (Listwise) ile tüm değerleri dikkate alınarak hesaplanan aritmetik ortalamalar (All Values) karşılaştırıldığında iki grup arasında önemli bir farkın olmadığı görülmüştür. Veri setinin normal dağılıp dağılmadığı; verilerin normal dağılım grafiğine, saplı kutu grafiğine bakılarak ve Kolmogorov-Smirnov testi yapılarak tespit edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişki yapısını analiz etmek için kullanılan çok değişkenli tekniklerin uygulamasında önemli rol oynayan faktör analizi (Hair vd., 2006: 104), bu çalışmada kullanılmıştır. Verilere uygulanan faktör analizinde varimax seçeneği kullanılmış, elde edilen scree plot grafiğinin analiz edilmesi ile öz değerleri (Eigenvalue>1) birin üzerinde olan veriler değerlendirmeye alınmış, anti-image, coefficients ve KMO and Barlett’s Test of Sphericity seçeneği kullanılarak faktör analizinin uygunluğuna karar verilmiştir. Faktör analizinden sonra yöre halkının, turizmin sosyo-kültürel etkileri hakkındaki tutumları gözönüne alınarak, turizmin desteklenmesi arasındaki ilişkinin incelenmesi için çoklu regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın veri toplama aşamasında bölgedeki tüm yöre halkıyla görüşülmeye çalışılmış, anket teklifini kabul eden kişilere anket uygulanmıştır. Yöre halkından kendilerine anket uygulanmasını kabul eden 415 kişidir.

3. Bulgular ve Tartışma

Anket çalışmasında karşılıklı görüşme ile 415 katılımcıdan cevap alınmıştır. Bu anketlerin 25 tanesi gerektiği gibi doldurulmadığı için analiz, 390 anket formu üzerinden yapılmıştır. Pamukkale kasabasında oturan yöre halkının ve işletmecilerin demografik bulguları Tablo 1’de belirtilmektedir.

Anket formunu dolduran katılımcıların %29,1’i kadınlardan, %70,9’u erkeklerden oluşmaktadır. Bu durumda katılımcıların 111 tanesi kadın, 271 tanesi erkektir. Katılımcıların öğrenim durumu incelendiğinde bu katılımcıların 136 tanesinin ilköğretim, 147 tanesinin lise, 85 tanesinin lisans diploması olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, katılımcıların %37’si ilköğretim, %39,9’u lise ve geriye kalan 23,1’i üniversite eğitimi almışlardır. Katılımcıların yaşları dikkate alındığında, 88 kişinin 25 yaşından küçük, 85 kişinin 26-30 yaş arasında, 69 kişinin 31-35 yaş arasında, 42 kişinin 36-40 yaş arasında, 39 kişinin 41-45 yaş arasında, geriye kalan 59 kişinin 46 yaşından büyük olduğu görülmüştür. Bu katılımcılar yüzdesel olarak değerlendirildiğinde %23’ünün 25 yaşından küçük, %22,3’ünün 26-30 yaş arasında, %18,1’inin 31-35 yaş arasında, %11’inin 36-40 yaş arasında, %10,2’sinin 41-45 yaş arasında, geriye kalan %15,5’inin ise 46 yaşından büyük katılımcılardan olduğu anlaşılmaktadır. Anket uygulanan katılımcıların 256 tanesi evli, geriye kalan 124 kişi ise bekarıdır. Dolayısıyla anketi dolduran katılımcıların %67,4’ü evli, %32,6’sı bekarıdır. Katılımcıların eğitimine bakıldığında, turizm eğitimi almış kişi sayısı 68, turizm ile ilgili eğitim almayan kişi sayısı 298 kişidir. Bu sayılar yüzdesel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların %18,6’sının turizm ve otelcilik eğitimi aldığı, %81,4’ünün turizm ve otelcilik eğitimi almadığı görülmektedir. Katılımcıların doğum yeri dikkate alındığında, 202 katılımcının Pamukkale’de doğduğu geriye kalan 177 katılımcının Pamukkale dışında doğduğu tespit edilmiştir. Yüzde olarak bakıldığında, katılımcıların %53,3’ünün Pamukkale’de, %46,7’sinin Pamukkale dışında doğduğu ifade edilebilir.

Tablo 1: Demografik Bulgular

Demografik Faktörler	Sayı	Yüzde (%)	Demografik Faktörler	Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet			Medeni durum		
Bayan	111	29,1	Evli	256	67,4
Bay	271	70,9	Bekar	124	32,6
Öğrenim Durumu			Doğum yeri		
İlköğretim	136	37	Pamukkale	202	53,3
Lise	147	39,9	Diğer	177	46,7
Üniversite	85	23,1			
Yaş			Eğitiminiz Turizm-Otelcilik		
25 yaş ve altı	88	23	Evet	68	18,6
26-30	85	22,3	Hayır	298	81,4
31-35	69	18,1			
36-40	42	11			
41-45	39	10,2			
46 yaş ve üstü	59	15,5			

SPSS 15.0 programı kullanılarak, kodlanmış verilere güvenilirlik testi (Cronbach alpha) uygulanmıştır. Anket formunun, genel güvenilirlik testi sonucunda p değeri 0,001 buna bağlı olarak Cronbach Alpha değerinin 0,779 olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, katılımcı sayısı 415 olduğundan güvenilirliğin kesin olarak belirlenmesi, veri azaltımının yapılabilmesi ve içsel geçerliliğin saptanması amacıyla faktör analizi uygulanmış ve Barlett testi sonucu 1192,182 ve p 0,001 düzeyi ile Kaiser-Meyer-Olkin örneklem değeri 0,798 olarak gerçekleşmiştir. Faktör analizinde varimax seçeneği kullanılmış ve öz değerleri (Eigenvalue>1) birin üzerinde olan veriler değerlendirmeye alınmıştır. Bunun yanında faktör analizinin uygunluğuna karar vermek için anti-image, coefficients ve KMO and Barlett's Test of Sphericity seçeneği kullanılmıştır. Bunun sonucunda her bir değişkenin MSA değerlerinin 0,50'nin üstünde olduğundan ve Barlett's Test of Sphericity sig. değeri 0,001 olması nedeniyle faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinde 0,40 veya üstü varyansı açıklaması dikkate alındığında, bunu 2 boyutun gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu çalışmada, dönüştürülmüş bileşenler matrisinde daha yoğun ilişkiyi göstermek amacıyla 0,40 ve altındaki faktör yükleri dikkate alınmamış ve faktör yüklerinin 0,480 ile 0,784 arasında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bunun sonucunda değişkenler ile bileşenlerin yakın bir ilişkide olduğu görülmektedir. 12 değişkenin iki faktör altında, toplam varyansı 0,49785 oranında tanımlayarak oluşturduğu saptanmıştır. Faktör analizinin sonucunda iki faktör belirlenmiş ve bu faktörlerin değişkenleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2: Faktör Analizinin Sonuçları

Faktörler ve Yükleri	1	2
Turizmin olumsuz sosyo-kültürel etkileri		
Yüksek harcama yapan turistler yaşamı olumsuz etkilemektedir.	,683	
Turizm, geleneksel kültürü değiştirmektedir.	,735	
Yöre halkı turistlerin davranışlarından etkilenmektedir.	,701	
Turizm, tarihsel eserlerin zarar görmesine neden olmaktadır.	,784	
Turizm, suç oranlarını artırmaktadır.	,743	
Turizm, yöre kültürüne zarar vermektedir.	,670	
Turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri		
Turizm, bölge halkı için daha çok rekreasyonel faaliyet alanları sağlar.		,660
Turizm, yöre halkının kültürel aktivitelerini çeşitlendirir.		,746
Turizm, turistler ve yöre halkı arasındaki kültürel değişimleri artırır.		,727
Turistlerle karşılaşmak, onların kültürlerini ve sosyal yaşamlarını anlamak, eşsiz bir deneyim sağlar.		,716
Turizmin kültürümüzü anlatmada olumlu bir etkisi vardır.		,697
Turizm, kültürümüzü ve geleneklerimizi geliştirmede ve korumada yardımcı olur.		,480
Öz değer	3,560	2,414
Tanımlanan Fark Yüzdesi	29,667	20,118

Turizmin olumsuz sosyo-kültürel etkileri ile ilgili faktörün tanımladığı fark yüzdesi 29,667'dir ve altı değişken ile ifade edilmektedir. Bu faktörün altında bulunan değişkenler; yüksek harcama yapan turistler yaşamı olumsuz etkilemektedir; turizm, geleneksel kültürü değiştirmektedir; yöre halkı turistlerin davranışlarından etkilenmektedir; turizm, tarihsel eserlerin zarar görmesine neden olmaktadır; turizm, suç oranlarını artırmaktadır; turizm, yöre kültürüne zarar vermektedir. Turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri ile ilgili faktörün tanımladığı fark yüzdesi 20,118'dir ve altı değişken ile ifade edilmektedir. Bu faktörün altında bulunan değişkenler; turizm, bölge halkı için daha çok rekreasyonel faaliyet alanları sağlar; turizm, yöre halkının kültürel aktivitelerini çeşitlendirir; turizm, turistler ve yöre halkı arasındaki kültürel değişimleri artırır; turistlerle karşılaşmak, onların kültürlerini ve sosyal yaşamlarını anlamak, eşsiz bir deneyim sağlar; turizmin kültürümüzü anlatmada olumlu bir etkisi vardır ve turizm, kültürümüzü ve geleneklerimizi geliştirmede ve korumada yardımcı olur.

Tablo 3: Cronbach Alpha Katsayıları ve Ortalamalar

Faktörler	Alpha	Ortalama
Turizmin olumsuz sosyo-kültürel etkileri	81,36	2,96
Turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri	74,86	4,06

Turizmin olumsuz sosyo-kültürel etkileri faktörünün ortalaması 2,96 ve turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri faktörünün ortalaması 4,06 olarak gerçekleşmiştir. Otel işletmesinde en yüksek ortalama, turizmin sosyo-kültürel anlamdaki olumlu etkileri olarak çıkmıştır. Yöre halkı en düşük ortalama turizmin sosyo-kültürel olumsuz etkilerine vermiştir (5 en yüksek, 1 en düşük değer). İfadelerin faktörlerle ne ölçüde ilişkili olduğunun belirlenmesi amacıyla uygulanan güvenilirlik analizi sonucunda güvenilirlik katsayıları yüksek çıkmıştır.

Pamukkale yöresinde turizmin desteklenmesi ile turizmin olumlu ve olumsuz sosyo-kültürel üzerindeki etkileri arasındaki ilişkiyi inlemek için çoklu regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Çoklu regresyon analizinde, turizmin desteklenmesi bağımlı değişkeni ile turizmin olumlu-olumsuz sosyo-kültürel etkilerinden oluşan bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Aşağıdaki tabloda çoklu regresyon analizi sonuçları verilmektedir.

Tablo 4: Çoklu Regresyon Analizinin Sonuçları

Değişkenler	Beta	t	Sig t
Sabit	2,567	8,511	,001
Turizmin Olumsuz Sosyo-kültürel Etkileri	,022	,514	,608
Turizmin Olumlu Sosyo-kültürel Etkileri	,545	12,583	,001

Turizmin desteklenmesi bağımlı değişken olarak yer alırken, sosyo-kültürel üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Tabloda F değerinin 80,231, $p=,001$ düzeyinde anlamlı olarak gerçekleştiği ve modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Parametrelere ait t istatistik değerlerinde, modele katılan sosyo-kültürel üzerindeki olumlu etkileri değişkeninin (Sig. $=<0,05$) anlamlı olduğu görülmektedir. Bağımsız değişkenlerin, varyans artış faktörü değerleri 1,025 olduğundan ve tolerans değerleri 0,975'ten büyük olduğundan, çoklu bağlantı sorunu yoktur. Çünkü değişkenler arasındaki ilişkilerde yüksek korelasyonun test açısından bir soruna neden olup olmadığını gösteren varyans artış faktörü değerleri 10'dan küçük olduğunda ve tolerans değerleri 0,10'dan büyük olduğunda çoklu bağlantı sorununun ortaya çıkmadığı görülmektedir (Hair vd. 2006). Otokorelasyon (hataların bağımsızlığı) olup olmadığını gösteren Durbin-Watson (Özdamar, 2002: 565) testi değeri genelde 1,5 ile 2,5 arasında olması arzulandığından (Öztürk, 2005: 264), bu çalışmada Durbin-Watson değeri 1,712 olduğundan otokorelasyon yoktur. Multiple R= $,542$ ve R Square= $,294$ olarak gerçekleşmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki önemlerini belirlemek için yapılan regresyon analizi sonucunda, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama yüzdesinin $,294$ (R Square= $,294$) olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Regresyon analizinde Sig. değerleri 0,05'ten küçük olanlar ve bunların β (Beta) değerleri incelendiğinde turizmin desteklenmesini olumlu değişkenin önemli ölçüde etkilediği görülmüştür. Bu turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileridir. Bağımlı değişkeni en iyi açıklayan bağımsız değişkenin, turizmin olumlu sosyo-kültürel etkileri olduğu ($b=,545$; $t=12,583$; $p=,001$) görülmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Turizmin Pamukkale yöresindeki sosyo-kültürel etkileri ile yöre halkının turizmi desteklemesi arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bu çalışmada, veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmış ve turizmin sosyo-kültürel etkilerinin değişken kümelerini belirlemek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinin sonucunda elde edilen iki faktör, turizmin olumlu ve olumsuz sosyo-kültürel etkileri olarak adlandırılmıştır. Yöre halkının turizme yönelik tutumları incelendiğinde, yöre halkının bir kısmı, turizmin hem pozitif hem de negatif etkiye sahip olduğu (Liu ve Var, 1986) bir kısmı ise turizmin olumsuz sosyo-kültürel etkiye sahip olduğu düşüncesindedir (Yoon vd., 2001). Yapılan çalışmalar, sosyo-kültürel etkilerin, olumlu ve olumsuz etkiler (Kuvan ve Akan, 2005; Ko ve Stewart, 2002) ve sosyal-kültürel etkiler olmak üzere (Yoon vd., 2001; Teye vd., 2002) iki faktör altında incelendiğini göstermektedir. Bu çalışmada, turizmin yöre halkı üzerindeki sosyo-kültürel etkileri, olumlu ve olumsuz etkiler olmak üzere iki başlık halinde ortaya çıkmıştır. Çalışmada turizmin sosyo-kültürel çevre üzerindeki etkileri ile turizmin yöre halkı tarafından desteklenmesi arasındaki ilişki, çoklu regresyon analizi yöntemi ile incelenmiş, turizmin desteklenmesi ile turizmin sosyo-kültürel etkileri arasındaki ilişkiyi, önemli ölçüde olumlu etkilerin belirlediği tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın sonucunda yöre halkının turizmi desteklemesini, turizmin olumlu sosyo-kültürel etkilerinin önemli ölçüde etkilediği ortaya çıkmıştır. Turizmin olumlu sosyo-kültürel etkilerinin yöre halkının turizmi desteklemesinde önemli bir rol oynadığı fakat turizmin olumsuz etkilerinin yöre halkının turizmi desteklenmesinde önemli bir etken olmadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, turizmin desteklenmesinde turizmin olumlu sosyo-kültürel etkilerine önem verilmeli ve turizmin olumsuz sosyo-kültürel etkilerinin giderilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.

Yöre insanı için rekreasyonel faaliyet alanlarının artması sonucunda, yöre halkının turizmi desteklediği gözönüne alınırsa, Pamukkale yöresinde, yerel yönetimin rekreasyonel alanların artırılması için çaba göstermesi gerektiği düşünülebilir. Hem bu yörede yaşayan insanlar hem de ziyaretçiler için daha çok rekreasyonel alanlar oluşturulmalıdır. Yöre halkına, turizm işletmelerinde çalışanlara, esnafa, yerel yönetimin temsilcilerine, turizmin olumsuz sosyo-kültürel etkilerini azaltıcı, kültürel aktiviteleri çeşitlendirici ve kültürel değişimleri destekleyici eğitimler verilmiştir. Yöre halkı, turizmin, ziyaretçilerin kültürlerini ve sosyal yaşamlarını anlamada, onlara kültürümüzü anlatmada, geliştirmede ve korumada yardımcı olduğunu düşünmektedir. Buradan hareketle, yerel yönetimlerin ve turizm işletmelerinin yöre halkı ve ziyaretçiler arasında bağlantıyı sağlamak amacıyla faaliyetlerde bulunması önerilebilir.

Bu çalışma sadece Pamukkale’de yaşayan 415 katılımcıya uygulanmıştır. Araştırmanın genellebilme düzeyinin artırılabilmesi için daha geniş bir örneklem üzerinde yapılması düşünülebilir. Turizmin sosyo-kültürel üzerinde etkileri konusunda, daha sonraki araştırmalarda üzerinde durulması gereken konulardan biri de, yöre halkının yaşam kalitesi ile turizmin sosyo-kültürel etkileri arasında ilişki olabilir.

Kaynaklar

Denizli İl Özel İdaresi (2009), Pamukkale İşletme Müdürlüğü, www.pamukkale.org.tr, Erişim Tarihi: 05.06.2009.

GU, Mong and WONG, Poh Poh (2006), “Residents’ Perception of Tourism Impacts: A Case Study of Homestay Operators in Dachangshan Dao, North-East China”, *Tourism Geographies*, 8 (3): 253-273.

GURSOY, Dogan, JUROWSKI, Claudia. and UYSAL, Muzaffer (2002), “Resident Attitudes: A Structural Modeling Approach”, *Annals of Tourism Research*, 29 (1): 79-105.

HAIR, Joseph F., BLACK, William C., BABIN, Barry J., ANDERSON, Rolph E. and TATHAM, Ronald L. (2006), *Multivariate Data Analysis*, Sixth Edition, New Jersey:Prentice Hall.

KO, Dong-Wan and STEWART William P. (2002), "A Structural Equation Model of Residents' Attitudes for Tourism Development", *Tourism Management*, 23: 521-530.

KUVAN, Yalçın and AKAN, Perran (2005), "Residents' Attitudes Toward General and Forest-Related Impacts of Tourism: The Case Of Belek, Antalya", *Tourism Management*, 26: 691-706.

Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2009), www.pamukkale.gov.tr/tr/content.aspx?id=5, Erişim Tarihi: 08.06.2009.

LIU, Juanita C. and VAR, Turgut (1986), "Residents Attitudes Toward Tourism Impacts in Hawaii", *Annals of Tourism Research*, 13:193-214.

ÖZDAMAR, Kazım (2002), *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*, Eskişehir, Kaan Kitabevi.

ÖZTÜRK, Erdoğan (2005), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, İçinde Ş. Kalaycı (Editör), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

PAPPAS, Nikolaos V. (2008), "City of Rhodes: Residents' Attitudes Toward Tourism Impacts and Development", *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 13 (1): 51-70.

TEYE, Victor, SÖNMEZ, Sevil F. and SIRAKAYA, Ercan (2002), "Residents' Attitudes Toward Tourism Development", *Annals of Tourism Research*, 29 (3): 668-688.

TEZBAŞARAN, Ata. A. (1997), *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

YOON, Yooshik, GURSOY, Dogan and CHEN, Joseph S. (2001), "Validating a Tourism Development Theory With Structural Equation Modelling", *Tourism Management*, 22 :363-372.

